

ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ АКАДЕМІЧНО ОБДАРОВАНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ ТА УМОВ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇХ ОБДАРОВАНОСТІ

У статті зроблено спроби розмежувати поняття "академічна та інтелектуальна обдарованість". Виокремлено ознаки прояву академічної обдарованості. На основі вивчення обдарованих учнів, що досягли видатних результатів порівняно з однолітками, проаналізовано психолого-педагогічні умови розвитку академічної обдарованості старшокласників, організаційні форми та методи роботи з даною категорією школярів, їх бачення сучасної школи. Вказано, що обдаровані старшокласники можуть досягнути значних успіхів при реалізації власних здібностей до навчання на високому рівні складності за умови підтримки і допомоги з боку психолого-педагогічного колективу навчального закладу.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової цивілізації найважливішими тенденціями є впровадження новітніх інформаційних технологій та процеси глобалізації. Соціально значима практична потреба у творчо мислячих людях вимагає нормативно-правового забезпечення та відповідних педагогічних досліджень, що сприятимуть психолого-педагогічному обґрунтуванню технологій навчання й виховання обдарованих дітей. Розвинуті країни за останні десятиріччя найбільше уваги приділяють зміцненню інтелектуального та творчого потенціалу молоді як стратегічного ресурсу. Рада Європи ще у 1994 році прийняла постанову №1248 щодо роботи з обдарованими дітьми, в якій зазначається, що "жодна країна не може дозволити собі розкіш розкидатися талантами, а відсутність своєчасного вияву інтелектуального і іншого потенціалу інакше як розтратами людських ресурсів назвати не можна. Обдарованим дітям мають бути надані умови освіти, які дозволять їм у повному обсязі реалізувати їх можливості для їх же блага і на користь усього суспільства".

Концептуальні положення стосовно зміни педагогічної освіти в країні базуються на засадах Конституції України, Законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Державної національної програми "Освіта (Україна XXI століття)", Державної програми "Вчитель", Національної доктрини розвитку освіти, Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних змін (проект), Програми розвитку обдарованих дітей і молоді, Указу Президента України про підтримку обдарованих дітей та ін. У цих документах прослідковується тенденція до формування цілісної загальнодержавної системи виявлення і підтримки обдарованої особистості, розвитку та реалізації її здібностей.

В останні роки проблема обдарованості все частіше стає предметом спеціальних дисертаційних досліджень у галузі вітчизняної психології та педагогіки серед вітчизняних науковців (І. Бабенко, А. Балацінова, О. Бобир, В. Демченко, В. Доротюк, Т. Зорочкіна, О. Зазимко, І. Карпова, Ю. Клименюк, Н. Лазарович, К. Лінєвич, Л. Мокридіна, Л. Прокопів, Ю. Пивовар, Я. Рудик, П. Тадеєв, М. Федоров, А. Яковина та інші).

Тривалий час обдарованість асоціювалася винятково з високими інтелектуальними здібностями людини. Згодом сфера прояву людської обдарованості стала розширюватися. Крім інтелектуальної, набувають також вжитку академічна, творча, соціальна, рухова тощо.

Проте в основному дослідники зосереджують свою увагу на вивченні інтелектуальної та творчої обдарованості. Недостатньо вивченою залишається проблема діагностики та розвитку академічної обдарованості. Так, питання академічної обдарованості досліджували Д. Богоявленська, О. Буров, Л. Данилевич, В. Дружинін, Н. Лейтес, В. Онацький, В. Рафікова, В. Юркевич та інші. Вивчення академічної обдарованості пов'язане в педагогічній психології з дослідженнями наукованості, що були здійснені російськими (Б. Ананьєв, В. Дружинін, Н. Менчинська, З. Калмикова, А. Маркова, Н. Лейтес, М. Холодна та інші) та українськими (О. Власова, Г. Костюк та інші) психологами. Під наукованістю розуміють особливості мисленнєвої діяльності, що відіграють певну роль у успішності навчання.

Виходячи з практичного досвіду, можна стверджувати, що серед розумово обдарованих учнів значна частка припадає саме на академічно обдарованих, у той же час інтелектуально обдарованих учнів значно менше. Тому можна говорити про існуюче протиріччя між потребами педагогів-практиків у психолого-педагогічних рекомендаціях стосовно роботи з академічно обдарованою особистістю і недостатньою увагою науковців до даної проблематики. Крім того, багато науковців оминають проблему академічної обдарованості свідомо, не вважаючи за потребу розділяти інтелектуальну обдарованість та академічну, не існує чітких критеріїв для їх розмежування; багато вчених і педагогів неодноразово наголошували на неможливості досягнення академічно обдарованою особистістю видатних творчих успіхів, тобто немов би зменшуючи значимість академічної обдарованості порівняно з інтелектуальною. Усі ці протиріччя і "білі плями" вимагають більш детального дослідження особливостей прояву академічної обдарованості особистості та розробки технології навчання і виховання даної категорії школярів, що сприятиме їх реалізації у житті і розкритті власного потенціалу.

Успішна діяльність учителя у напрямку виявлення та розвитку обдарованості учнів можлива лише за умови вивчення потреб обдарованої особистості, особливостей проявів певного виду обдарованості, форм та методів

роботи, які є найбільш прийнятними для обдарованих учнів. Тобто, при вивченні даної проблеми важливою є думка школярів, їх бачення сучасної системи освіти, уявлень про "школу майбутнього".

Метою представленої статті є вивчення мотивації навчальної діяльності, психологічних, пізнавальних потреб обдарованих дітей; визначення умов досягнення академічно обдарованими дітьми високих результатів у навчанні порівняно з однолітками.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про накопичення суттєвого досвіду у вивченні феномену обдарованості. Можна виокремити декілька напрямків психолого-педагогічних досліджень феномену обдарованості: встановлення сутності обдарованості (Дж. Гілфорд (J. Guilford), Дж. Рензуллі (J. Renzulli), О. Антонова, Д. Богоявленська, Г. Костюк, О. Кульчицька, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко); виділення сфер та видів обдарованості (О. Буров, С. Гончаренко, Ю. Гільбух, О. Зазимко, Л. Морозова, В. Слуцький); діагностики обдарованості (Г. Айзенк, Ю. Бабаєва, Д. Векслер, Г. Гарднер, О. Кульчицька); визначення підходів до розуміння психологічних основ та структури обдарованості (Дж. Гілфорд, Б. Скіннер, К. Тейлор, К. Хеллер, Л. Венгер, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Шадріков та інші); проблематики розвитку обдарованості (виявлення і розвитку обдарованості учнів – Г. Айзенк, В. Крутецький, О. Кульчицька, Б. Теплов, Є. Щебланова; індивідуального підходу до розвитку обдарованості – Н. Лейтес; реалізації системного підходу до вивчення процесу формування особистості – В. Моляко, В. Рибалка; розвиток обдарованості на різних вікових етапах – А. Брушлінський, В. Давидов, Д. Ельконін, Н. Лейтес, О. Кульчицька, В. Паламарчук, В. Штерн; умов розвитку самостійного мислення під час позааудиторної діяльності – О. Дубасенюк, В. Лозова; розвиток обдарованості майбутніх учителів засобами загальноуніверситетського центру роботи з обдарованою студентською молоддю – О. Антонова, навчання педагогічно обдарованих студентів – О. Антонова); оцінювання обдарованості з точки зору проблеми кількісної міри (О. Буров, В. Камишин). Формування професійної готовності педагогів до роботи з обдарованими дітьми вивчали Т. Зорочкіна, Л. Мокридіна, А. Яковина; підготовки майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості – Ю. Клименюк; підготовки педагогічних кадрів в обласних інститутах післядипломної освіти до роботи з обдарованими школярами – В. Демченко.

На перших етапах дослідження проблеми обдарованості її ототожили з високим рівнем розвитку інтелекту. Однак дослідження останніх десятиріч показали, що, крім здібностей, важливими чинниками прояву обдарованості є особистісні характеристики.

Аналізуючи результати останніх досліджень, вчені звертають увагу на те, що питання прояву академічної обдарованості є найменш вивченим, не існує однозначного підходу до розуміння даного виду обдарованості, немає чіткого розділення академічної та інтелектуальної обдарованості, критеріїв її діагностики. Так, Г. Тарасова не розмежовує академічну обдарованість та інтелектуальну, користується терміном "академічна обдарованість" як одним із проявів розумової обдарованості [1].

В. Онацький вважає академічну обдарованість індивідуальним проявом обдарованості дитини. Особистість, чий здібності та потенціал для навчальних досліджень значно вищі, ніж у її однолітків, дослідник називає академічно обдарованою. Він зазначає, що для такої дитини характерні стійка пізнавальна потреба, дослідницька активність у виконанні будь-яких завдань, здатність до аналізу і прогнозу. При цьому типі обдарованості на перший план виходять особливі здібності до навчання. Така дитина може блискуче засвоювати нові знання, тобто вчитися. Особливості її пізнавальної сфери (мислення, пам'яті, уваги) такі, що роблять навчання легким і приємним. Академічно обдаровані діти мають дуже глибокі знання, вміють самостійно їх здобувати: самі читають складну наукову літературу, критично ставляться до досить серйозних джерел. Учні цього типу обдарованості точно і глибоко аналізують програмний та позапрограмний матеріал [2].

В. Рафікова, відповідно до теоретичних положень щодо структури особистості, її потреб та мотиваційних характеристик, вважає, що академічна обдарованість є індивідуальним конгломератом вродженого і набутого, знань, умінь, навичок і способів їх отримання, особистісних якостей і специфічних відношень, що визначають унікальність конкретної обдарованої дитини. Дослідниця розуміє академічну обдарованість як прояв високих навчальних досягнень за всією сукупністю шкільних предметів. В. Рафікова зазначає, що необхідною умовою успішної діагностики академічної обдарованості є алгоритмізація тестування й оцінка різних складових цього виду обдарованості у процесі навчання, виділення учнів з найвищим індексом академічної обдарованості.

І. Круковська, посилаючись на дослідження В. Крутецького звертає увагу, що "дещо інший характер має академічна обдарованість, яка реалізується в успішному навчанні окремим навчальним предметам і вважається більш вибірковою. Академічно обдаровані діти можуть показувати високі результати щодо легкості, глибини, швидкості просування у окремих предметах, залишаючи поза увагою інші предмети, які засвоюються ними не так легко" [1: 94]. При цьому дослідниця наводить приклад математичної обдарованості.

Серед академічно обдарованих дітей В. Онацький виділяє кілька груп [3]:

1) учні, які легко засвоюють будь-яку діяльність, досягають значних результатів з усіх предметів, тобто мають широку здатність до навчання;

2) учні, які мають підвищені здібності до засвоєння знань в одній чи декількох близьких сферах діяльності.

Академічно обдарованим дітям притаманні стійкі інтереси, адже обдарованість розвивається на основі улюбленої діяльності. Н. Бугайова звертає увагу, що діти з академічним типом обдарованості – "це типові

медалісти, з яких потім виходять добротні професіонали. Іноді досить важко розрізнити академічний і інтелектуальний тип обдарованості. Проте, якщо "інтелектуали" відрізняються критичним мисленням, прагнуть до філософського осмислення складних наукових проблем, то "академіки" – це завжди генії вчення, майстри швидкого і якісного засвоєння матеріалу" [4].

Академічна обдарованість – це вид обдарованості, що проявляється в неординарних досягненнях у навчанні, швидкості та легкості засвоєння великих обсягів знань, високих показниках успішності з усіх предметів або з окремих навчальних дисциплін. З'ясовано, що серед особистісних чинників академічно обдарованих особливе значення мають: креативність, інтерес до змісту діяльності, ставлення до себе та базові особистісні властивості (п'ятифакторна модель особистості); в когнітивній сфері – інтелект та креативність при провідній ролі першого. У працях зарубіжних та вітчизняних дослідників стверджується, що обдарованим властивий перфекціонізм як особистісний чинник, який проявляється у бажанні бути досконалим та прагненні до досконалості в будь-якій діяльності [4: 18].

О. Фіногенова вважає, що "академічна обдарованість має свої підвиди: є учні з широкими здібностями до навчання – вони легко засвоюють будь-яку діяльність, проявляють помітні успіхи у всіх шкільних предметах; а є учні, у яких підвищені здібності до засвоєння, що проявляється лише в одній чи кількох близьких галузях діяльності. На її думку, різниця між інтелектуальною і академічною обдарованістю полягає в тому, що інтелектуали постійно проявляють самостійність в мисленні – критичні, володіють потребою в розумінні і усвідомленні світу. Академічна обдарованість більш адаптивна, їх інтелект служить їм для пристосування і відповідності вимогам суспільства [5].

Отже, у розв'язанні проблеми академічної обдарованості не має однозначного підходу серед сучасних науковців. Більшість дотримуються думки, що академічна обдарованість проявляється в особливих здібностях до вивчення всіх дисциплін без винятку; що це здатність до навчання заради навчання (В. Рафікова, О. Буров). Інші вважають, що академічно обдарована особистість має підвищені здібності до засвоєння знань в одній чи декількох близьких сферах діяльності (В. Онацький, О. Фіногенова). Значна кількість дослідників вважають, що академічно обдаровані учні, незважаючи на високий розвиток інтелекту, пам'яті, здатності до навчання, не здатні в майбутньому досягнути видатних результатів в обраній спеціальності.

Виклад основного матеріалу. Експериментальне дослідження вивчення потреб академічно обдарованих старшокласників та умов, необхідних для реалізації їх обдарованості, проводилися нами під час заключного етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії (м. Миколаїв, 2012) шляхом письмового опитування учасників олімпіади (учнів 9 – 11 класів) з усіх регіонів України (100 осіб).

В основу діагностики академічної обдарованості було покладено уявлення про академічну обдарованість як вид розумової обдарованості, інтегральну характеристику особистості, яка *грунтується* на складній поліфункціональній системі психологічних та психофізіологічних властивостей індивіда і *реалізується* через успішну діяльність, що проявляється в неординарних досягненнях у навчанні, швидкості та легкості засвоєння великих обсягів знань, високих показниках успішності з усіх предметів або з окремих навчальних дисциплін.

Серед респондентів було виокремлено групу учнів, що з однаковою легкістю засвоюють всі навчальні дисципліни без винятку і мають сформований особистісно-мотиваційний компонент, що включає в себе стійку мотивацію до навчання, прагнення до пізнання, високу пізнавальну активність, завдяки яким сам процес навчання приносить їм задоволення, тобто їм цікаве "навчання заради навчання" (37 учнів із 100). Ці дані свідчать про те, що академічно обдаровані учні мають можливість на рівні з інтелектуально обдарованими учнями досягати видатних результатів у власному розвитку. Дані учні ставали неодноразовими переможцями міських, районних, обласних предметних олімпіад з багатьох дисциплін не лише одного циклу. Майже всі респонденти відповіли, що підготовка до олімпіад і загалом процес навчання займають значну частину їхнього часу.

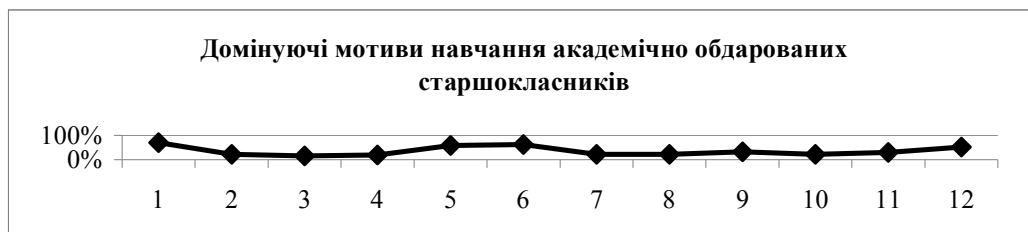

Рис. 1. 1 – бажання підготуватися до майбутньої професії; 2 – прагнення отримати гарні оцінки; 3 – бажання завоювати авторитет однолітків; 4 – завоювати повагу старших; 5 – подобається пізнавати нове; 6 – люблю мислити, думати, розв'язувати проблеми, задачі; 7 – розуміння власної відповідальності перед батьками; 8 приємно отримувати схвалення; 9 – прагнення бути найкращим, лідером, переможцем; 10 – подобається отримувати теоретичні знання (іноді енциклопедичного характеру); 11 – подобається сам процес навчання; 12 – люблю виконувати важкі, цікаві завдання.

За результатами вивчення домінуючих мотивів навчальної діяльності академічно обдарованих старшокласників встановлено, що провідними мотивами є бажання підготуватися до майбутньої професії (70 % опитаних), отримувати задоволення від процесу розв'язування проблем, задач, думати, здійснювати різні мислительні операції (62 %), пізнавати нове (58 % респондентів), отримувати задоволення від виконання важких, цікавих завдань (52 %), бути лідером, переможцем (32 %), подобається сам процес навчання (30 %), отримувати гарні оцінки (22 %), розуміння власної відповідальності перед батьками (22 %), приємно отримувати схвалення (22 %), подобається отримувати теоретичні знання (22 %).

Більшість опитаних відповіли, що почали рано ходити (до року), розмовляти, навчилися читати у віці 4-5 років, пішли до школи, вміючи читати й рахувати до десяти, тобто мали гарні природні задатки до розвитку здібностей. Ті учні, що проходили в навчальному закладі тест на IQ мають високий результат (лише 7 учнів з вибірки проходили цей тест, що свідчить про невисокий рівень дослідженості обдарованості психологами у навчальних закладах, відсутність цілеспрямованого вивчення цих учнів і розробки програм для роботи з ними).

Когнітивно-пізнавальна сфера досліджуваних характеризується високим темпом діяльності, рівнем продуктивності пам'яті, здатності до швидкого засвоєння і відтворення отриманої інформації (для запам'ятовування однієї друкованої сторінки тексту їм необхідно від 15 до 30 хв., вони швидко запам'ятовують цифрову інформацію, математичні дані, хронологічні межі тощо). Вони можуть тривалий час інтенсивно й напружено працювати розумово (35 учнів), легко мобілізують сили для досягнення пізнавальної мети, швидко відновлюють сили після напруженої розумової праці, частина дітей (33 учні) отримують задоволення від інтенсивної розумової роботи.

Операційний компонент, що включає в себе академічні вміння і є інструментом для здійснення навчальної діяльності, вирізняється різноманітністю. Ці учні при засвоєнні навчального матеріалу складають опорні конспекти, схеми, проводять асоціації з певними предметами, символами тощо, більшість легко запам'ятовують все підряд, мають схильність до засвоєння енциклопедичного матеріалу. Значна частина респондентів намагаються об'єднувати навчальний матеріал з дисциплін одного циклу, шукати паралелі, відповідності, встановлюють логічні зв'язки, люблять працювати з різними джерелами інформації, використовують підручники різних авторів і шукають відповідності в поданій інформації.

Для багатьох учнів цікавими є бесіди, диспути з однолітками і дорослими, вони мають багатий словниковий запас і сформовану комунікативну компетентність, але надають перевагу письмовому висловлюванню власних думок, мотивуючи це тим, що такий спосіб надає їм відчуття впевненості. Якщо є можливість використати готові алгоритми розв'язку проблеми, вони охоче ними користуються, щоб швидше досягнути бажаного результату. Водночас, більшість із виділених академічно обдарованих старшокласників люблять комбінувати інформацію (вихідні дані) з метою отримання нового результату (якщо дозволяють часові межі, відведені для виконання завдань). При плануванні подальшого навчання з метою покращення власних результатів майже всі учні самостійно складають план подальшого навчання, розподіляють час для вивчення окремих дисциплін.

Академічно обдаровані учні, за результатами опитування, надають перевагу толерантним, справедливим, вимогливим учителям, ерудованим, що володіють матеріалом і сучасними знаннями, які є компетентними не тільки в предметі, що викладають.

На питання "в якому б класі ви хотіли навчатися?" 15 учнів відповіли, що наповнюваність класів повинна бути від 10 до 15 осіб, 10 респондентів – від 20 до 30 учнів, 10 учнів не визначили кількість, 2 учні – 7 – 10 чоловік. Майже всі учні прагнуть навчатися в класах з сильнішими учнями, щоб відчувати конкуренцію. Значна кількість опитаних відповіли, що потребують індивідуальних занять з учителем та відвідують факультативи. Гарною вважають школу, з невеликою кількістю учнів, з міцною матеріальною базою, достатньо оснащеними кабінетами, можливістю забезпечити практичну частину навчального процесу (відмічають, що для оволодіння експериментальними навичками змушені відвідувати ВНЗ чи спеціалізовані лабораторії, оскільки у школах немає можливостей для повноцінного виконання хімічного експерименту), комп'ютеризованою, з великими бібліотеками чи електронним ресурсом наукової літератури. При підготовці до змагань учні потребують занять із викладачами ВНЗ, оскільки ті мають більш вузьку спеціалізацію, що допомагає досконаліше вивчити предмет.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, академічна обдарованість – це вид обдарованості, що проявляється в неординарних досягненнях у навчанні, швидкості та легкості засвоєння великих обсягів знань, високих показниках успішності з усіх предметів або з окремих навчальних дисциплін. Академічно обдаровані учні – це учні, що мають надзвичайно високу внутрішню мотивацію до навчання, здатні тривалий час концентрувати увагу на конкретному виді діяльності, володіють міцними, іноді енциклопедичними знаннями. Академічно обдаровані старшокласники можуть досягнути значних успіхів при реалізації власних здібностей до навчання на високому рівні складності. Академічна обдарованість більш адаптивна. Ці учні свідомо використовують свій інтелект для пристосування і відповідності вимогам середовища, орієнтовані на співпрацю з однолітками та дорослими, прагнуть набути певного авторитету в соціумі, орієнтовані на оволодіння майбутньою професією. Вони потребують підтримки і допомоги з боку вчителів, належного забезпечення умов навчання, поваги та розуміння. У академічно обдарованій особистості домінують особистісно-мотиваційний компонент (внутрішні та зовнішні мотиви, пізнавальна активність, прагнення до забезпечення прогнозованого майбутнього) та когнітивно-пізнавальний

(пам'ять, ерудиція, концентрація уваги, високий темп навчання, прагнення інтегрувати знання, шукати відповідності, здобувати нові результати.). Ці діти потребують особливої уваги і підтримки в процесі розвитку здібностей. Представлений матеріал доцільно використовувати при розробці моделі готовності вчителів до розвитку академічної обдарованості старшокласників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Круковська І. М. До проблеми визначення видів обдарованості / Ірина Миколаївна Круковська // Інтелектуальна, академічна та творча обдарованість : спільне і відмінне : матеріали круглого столу. – 2012. – С. 6–9.
2. Онацький В. М. Спостереження як засіб вивчення академічно обдарованих дітей / В. М. Онацький // Обдарована дитина. – № 5. – 2002. – С. 44–54.
3. Онацький В. М. Академічна обдарованість та методи її діагностики / В. М. Онацький // Обдарована дитина. – 2002. – № 2. – С. 51–56.
4. Бугайова Н. М. Особливості міжособистісної взаємодії інтелектуально обдарованих дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpu/2011_1/files/64-69.pdf.
5. Финогенова О. Н. Интеллект и академическая одаренность / Ольга Николаевна Финогенова // Современное образование. – 2001. – № 3. – С. 74–84.
6. Буров О. Ю. Критерії та модель академічної обдарованості / Буров Олександр Юрійович // Інтелектуальна, академічна та творча обдарованість : спільне і відмінне : матеріали круглого столу. – 2012. – С. 6–9.
7. Данилевич Л. А. Перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук : спец. 19.00.01 "Загальна психологія, історія психології" / Лариса Арсенівна Данилевич. – Київ, 2010. – 26 с.
8. Рафикова В. М. Педагогические условия формирования академической одаренности школьников : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / В. М. Рафикова. – Удмуртский гос. ун-т, Ижевск, 2003. – 15 с.
9. Тарасова Г. В. Организационно-педагогические условия развития готовности учителя к работе с одаренными детьми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Тарасова Галина Викторовна. – Казань, 2005. – 267 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Krukovs'ka I. M. Do problemy vyznachennia vydiv obdarovanosti [On the Issue of the Creativity Kinds Determination] / Iryna Mykolaivna Krukovs'ka // Intelktual'na, akademichna ta tvorcha obdarovanist' : spil'ne i vidminne [Intellectual, Academic and Creative Giftedness : Common and Different] : materialy kruglogo stolu. – 2012. – S. 6–9.
2. Onats'kyi V. M. Sposterezhenia yak zasib vyvchennia akademichno obdarovanykh ditei [Observation as the Means of Academic Gifted Children's Genius] / V. M. Onats'kyi // Obdarovana dytna [The Gifted Child]. – № 5. – 2002. – S. 44–54.
3. Onats'kyi V. M. Akademichna obdarovanist' ta metody ii diagnostyky [Academic Giftedness and the Means of its Diagnostics] / V. M. Onats'kyi // Obdarovana dytna [The Gifted Child]. – 2002. – № 2. – S. 51–56.
4. Bugaiova N. M. Osoblyvosti mizhosobystisnoi vzaemodii intelektual'no-obdarovannykh ditei [Peculiarities of the Interpersonal Interaction of the Intellectually Gifted Children] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpu/2011_1/files/64-69.pdf.
5. Finogenova O. N. Intellect i akademicheskaiia odarennost' [Intellect and Academic Giftedness] / Ol'ga Nikolaevna Finogenova // Sovremennoe obrazovanie [Modern Education]. – 2001. – № 3. – S. 74–84.
6. Burov O. Yu. Kryterii ta model' akademichnoi obdarovanosti [Criteria and the Model of the Academic Giftedness] / O Aleksandr Yuriiovich Burov // Intelktual'na, akademichna ta tvorcha obdarovanist' : spil'ne i vidminne [Intellectual, Academic and Creative Giftedness : Common and Different] : materialy kruglogo stolu. – 2012. – S. 6–9.
7. Danylevych L. A. Perfeksionizm yak osobystisnyi chynnyk [Perfectionism as the Personal Factor] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora psyk. nauk : spets. 19.00.01 "Zagal'na psykholohiia, istoriia psykholohii" / Larisa Arseniivna Danylevych. – Kyiv, 2010. – 26 s.
8. Rafikova V. M. Pedagogicheskie uslovia formirovaniia akademicheskoi odarennosti shkol'nikov [Pedagogical Conditions of Pupils' Academic Giftedness Formation] [Elektronnyi resurs] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 "Obshchaia pedagogika, istoriia pedagogiki i obrazovaniia" / V. M. Rafikova. – Izhevsk : Udmurtskii gos. un-t, 2003. – 15 s.
9. Tarasova G. V. Organizatsionno-pedagogicheskie uslovia razvitiia gotovnosti uchitelia k rabote s odarennyimi det'mi [Organizational and Pedagogical Developmental Conditions of the Teacher's Readiness to the Work with the Gifted Children] : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Tarasova Galina Viktorovna. – Kazan', 2005. – 267 s.

Матеріал надійшов до редакції 22.01. 2013 р.

Вацук Е. В. Изучение потребностей академически одаренных старшеклассников и условий успешной реализации их одаренности.

В статье сделаны попытки разграничить понятия "академическая и интеллектуальная одаренность". Выделены признаки проявления академической одаренности. На основе изучения одаренных учащихся, достигших выдающихся результатов по сравнению со сверстниками, анализируются психолого-педагогические условия развития академической одаренности старшеклассников, организационные формы и методы работы с данной категорией школьников, их видение современной школы. Указывается, что одаренные старшеклассники могут достичь значительных успехов при реализации собственных способностей

к обучению на высоком уровне сложности при поддержке и помощи со стороны психолого-педагогического коллектива учебного заведения.

Vashchuk O. V. The Study of the Needs of the Academically Gifted High School Students and the Conditions for the Successful Implementation of their Talent.

The article makes the attempt to delineate the concept of academic and intellectual aptitude. The manifestation features of academic giftedness are pointed out. On the basis of the study dealing with the gifted students who have achieved outstanding results in comparison with peers, the psychological and pedagogical conditions of senior pupils' academic giftedness development, organizational forms and methods of work with this category of pupils, their vision of the modern school are analyzed. It is indicated that gifted high school students can achieve significant progress in implementing their own abilities to learn on the high level of complexity under support and assistance from the psycho-pedagogical staff of the institution.